

जगत्प्राण ५० जगत् प्राणित्वत्वात् प्रत्यक्ष-व्यपादाने षज्
इतः । वायौ चक्षुरः “जगत्प्राण ! प्राणानपहरसि
किन्ते व्यवसितम्” सा० द० ।

जगत्साक्षिन् ५० इतः । १ ईश्वरे १ ईश्वरे च हेमच० ।

जगत्सेतु ५० जगतः सेतुरिव सर्वमय्यादाकारकत्वात् ।
परमेश्वरे जगतां सन्तारणहेतुत्वाद्दण्डभेदकरत्वाच्च
वर्णाश्रमादीनां, “एष सेतुर्विधरणो लोकानामसंभेदाय”
श्रुतेस्तस्य तथात्वम् । अलुक् समा० । जगतः सेतुरप्यत्र
“सौमधं जगतः सेतुः” विष्णुस० ।

जगती स्त्री गम-किप् “पृथग्गच्छन्मगच्छत्वत्” पा० शब्द-
तुल्यत्वात् ङीप् । १ भुवने । २ पृथिव्यां “व्यायं भुवने
मनेचलत्वात् गतिमन्त्रेण तथात्वम् । अन्त्यमते जगदा-
धारत्वात् तस्यास्त्यागममिति भेदः । १ द्वादशाक्षरपादके
छन्दोभेदे छन्दःशब्दे दृश्यम् । ६ अन्त्यमते हेमच० । ततो-
भवादौ उत्सा० अज् । जागत जगतीभयादौ । स्त्रियां
टाप् । छन्दःशब्दे उदा० ।

जगदम्बा स्त्री इतः । दुर्गायां स्त्राये क । जगदम्बिका-
प्यत्र । “सृष्टिस्थितिविनाशानां विधात्री जगदम्बिका”
देवीगीता । जगद्व्यालीशब्दे उदा० ।

जगदादि ५० इतः । १ परमेश्वरे । २ तदभेदाच्चतुरानगादौ
“जगदादिरनादिस्तुम्” कुमा० ।

जगदादिज ५० हिरण्यगर्भरूपेण जगतामादौ जायते
जन-ड । परमेश्वरे । “भ्राजन्षु भोजनं भोक्ता स हिं-
षु जगदादिजः” विष्णुस० ।

जगदाधारः ५० इतः । १ वायौ शब्दच० । २ जगदान्त्ये काले
च “कालो हि जगदाधारः” ति० त० । जगदाध्या-
दयोऽप्यत्र “जन्वानां जनकः कालो जगतामाश्रयोमतः”
भाषा० ।

जगदायुः (युस्) ५० जगतामायुःसाधनत्वात् आयुः पृथो०
वा सलोपः । वायौ । “अहं केसरिणः चेतो वायुना
जगदायुना” भा० प० १४७ अ० । “वायुना द्विपदां त्रेतः
कथितो जगदायुः” भा० शा० २४० अ० ।

जगद्गुरु ५० इतः । १ परमेश्वरे । “सृष्टिं पञ्चैवामपि गुरुः
कालेनाववच्छेदात्” पात० सू० तस्य सर्वगुरुत्वसक्तम्
तदभेदात् शिवादौ “अथ ते सुगन्धः सर्वे मानयित्वा जग-
द्गुरुम्” (शिवम्) कुमा० । “मेने पराङ्गमात्मानं गुरु-
त्वेन जगद्गुरोः” रघुः । २ जगतासुपदेष्टारि नारदादौ ।
“नारदस्तु जगतोगुरुश्चैर्विषयाय गगनं विडलकृते”

नैप० जगद्गुरोर्गुरुः प्रसूमीत० । ३ जगद्गुरो गुरुद्वये च ।
जगद्गुरौ स्त्री जगत्तु मध्ये नीरी । मनसादेभ्यां शब्दर० ।
जगद्दीप ५० जगतोदीपद्वय प्रकाशकत्वात् । परमेश्वरे “तस्य
भासा सर्वमिदं विभाति” श्रुतिः तदभेदात् शिवादौ
“जगदोर्नि जगद्दीपं जयिनं जगतोगतिम्” भा० श्रौ०
२०२ शिवस्तवः ।

जगद्घाट ५० इतः । १ परमेश्वरे । दुर्गाभूतिभेदे स्त्री
ङीप् । तस्याः पूजाकालव्यवस्था ।
निगमकल्पसारे ज्ञानसारस्तौ पन्थे च दुर्गाकल्पे
“श्रीशिव उवाच । प्रसीद जगतां मातृत्वं गच्छितारका-
रिणि ! ! अतएव महेशानि ! तवाहं शरणागतः ।
त्वया यत् कथितं पूर्वं तत्सर्वेष्टु श्रुतं मया । जग-
द्वात्री महादुर्गा चतुर्वर्गफलप्रदा । तस्याः पूजाविधि-
दिनं कालस्तत्र प्रकाशितम् । तदेव कथयेयानि !
अस्तुभिच्छामि सात्म्यम् । श्रीदेव्युवाच । कथयामि
महेशान ! सावधानावधारय । तस्याः पूजाविधि-
दिनं समयं भावभेदतः । कार्तिके शुक्लपक्षे च या
दुर्गा नवमी तिथिः । सा प्रयत्ना महादेव ! महादुर्गा-
प्रपूजने । प्रातश्चात्वित्री पूजा मध्याह्ने राजसी
यता । सायाह्ने तामसी पूजा त्रिविधा परिकीर्तिता ।
अपयश्चादिभिर्देव ! इति त्रैकालिकी मता । अथाप्यत्र
संप्रवक्ष्यामि शृणुष्व परमेश्वर ! । सप्रख्यादि नवस्यान्तं
पूजाकाल इतोरितः । त्रिदिने त्रिविधा पूजा दशस्याञ्च
विसर्जयेत् । पूजा परेऽङ्गि देवेश ! तत्प्राप्त्यै विसर्जनम् ।
नेधितायाः प्रकरेण तत्र पूजा प्रकीर्तिता । शिव
उवाच, त्रिसन्ध्याव्यापिनी सा तु यदि साक्ष्यायै तिथिः ।
त्रिकाले त्रिविधा पूजा कथं देव्या जयन्त्ययि ! । कथयस्व
महेशानि ! इति मे संशयोऽहं हि । श्रीदेव्युवाच । सा प्रातः
व्यापिनी यत्र वासरे नवमी तिथिः । त्रिसन्ध्यां पूजये-
त्तत्र वासरे जगदम्बिकाम् । सृष्ट्यव्यापिनी चापि
तत्र प्राह्णा महेश्वर ! । एककाले त्रिधा पूजां सावकोनैव
कारयेत्” ।

उत्पूजायां दशस्या वलिदानविधेः तन्नाम्नरे “श्री
मार्कण्डेय उवाच । दशस्यां वलिदानं तु निविद्धं जगदी-
श्वर ! । कथं त्रिकालं पूजा सा सम्प्रवत् परमेश्वर ! ।
शिव उवाच “नवमीतिर्धर्माश्रित्य यत्र पूजाविधि-
र्भवेत् । निविद्धं वलिदानं तु दशस्यां तत्र सुन्दरि ! ।
नवमीदिनमाश्रित्य पूजाविधिरिहोदितः । दशस्यां